



**ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ
TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERE İNSANİ YARDIMLARI**

Araş. Gör. Eren Alper YILMAZ*

ÖZ

2010 yılının sonlarına doğru başlayan Arap Baharı ile birlikte Suriye'de tırmanan gerilim ve ortaya çıkan kaos ortamında can güvenliği endişesiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler, başta Türkiye olmak üzere bir çok Ortadoğu ülkesine sığınmışlardır. Şu an için 3,5 milyondan fazla Suriyeliye kapılarını açan Türkiye, barınmadan eğitime, sağlıktan istihdama hatta uyum sorununun çözülmesine kadar birçok konuda Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler vermektedir. Tüm bu hizmetler yalnızca Türkiye'nin kendi imkânları ve iç bütçesi tarafından değil, başta BM fonları olmak üzere bazı uluslararası göçmen örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından karşılanmaktadır. Bu süreçte BM, AB, UNICEF gibi uluslararası kurumlar gençler, kadınlar, çocuklar için birçok alanda belirli fonlar ayırmışlar, bunun yanı sıra İHH, Türk Kızılay'ı, Yeryüzü Doktorları gibi gerek yurtdışı gerekse yurtiçi menşeli sivil toplum örgütleri de kendi imkânları doğrultusunda ihtiyaç sahibi Suriyelilere hizmet götürmüşlerdir. Yapılan hizmetler ve insani yardımlar uzun vadeli olmasa da kısa süreli olarak Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması, kendilerini ülkeye yabancı hissetmemeleri ve Türkiye'nin vicdani yönünün ortaya çıkarılması açısından önem teşkil etmektedir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara ayrılan fonları, yapılan insani yardımları ve bu yardımların kullanıldıkları alanları inceleyerek, bu konuda paydaşların daha fazla nasıl bir misyon üstlenmeleri gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmaktır. Bu çerçevede Suriyelilerin rahat ve insani koşullarda yaşaması, ekonomik olarak üretim sürecine katılması ve yaşadıkları ülkeye aidiyet hissetmesi bizleri de kazançlı çıkaracaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uluslararası Örgütler, Sivil Toplum Kuruluşları, Suriyeliler, İnsani Yardım

**HUMANITARIAN ASSISTANCE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND CIVIL
SOCIETY INSTITUTIONS ON SYRIANS IN TURKEY**

ABSTRACT

By the effect of Arab Spring beginning at the end of 2010, Syrians, who are forced to leave their own countries with the fear of life safety due to the rising tension and chaos in Syria, found asylum in firstly Turkey and other Middle Eastern countries. Currently, Turkey which opened its doors for more than 3.5 million Syrian refugees gives services to meet the needs of Syrians in many aspects from housing to education, from health to employment, even the dissolution of the integration problems. All of these services are met not only by Turkey's own opportunities and internal budget but also by some international migrant organizations such as UN funds and civil society organizations. In this process, international institutions such as UN, EU and UNICEF have allocated a lot of specific funds for young people, women and children, as well as domestic and foreign origin non-governmental organizations such as IHH, Turkish Red Crescent, Earth Doctors, etc., took services to Syrian refugees within the framework of their own possibilities. The services and humanitarian assistance, for not in long-term but in the short term, are serious in terms of

* Araştırma Görevlisi, Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi, alpery@adu.edu.tr.
ORCID NO: 0000-0002-5137-4948

meeting the needs of the Syrians, making them not feel out of country and to acknowledge Turkey's conscientious image. The purpose of this study is to examine the funds allocated to the Syrian refugees in Turkey, humanitarian aid and the areas in which these aid are used, therefore, to be able to make suggestion how a mission stakeholders should undertake more and more. In this context, Syrians living in comfortable and humane conditions, participating economically in the production process and feeling belonging to the country they live in will also make us profitable.

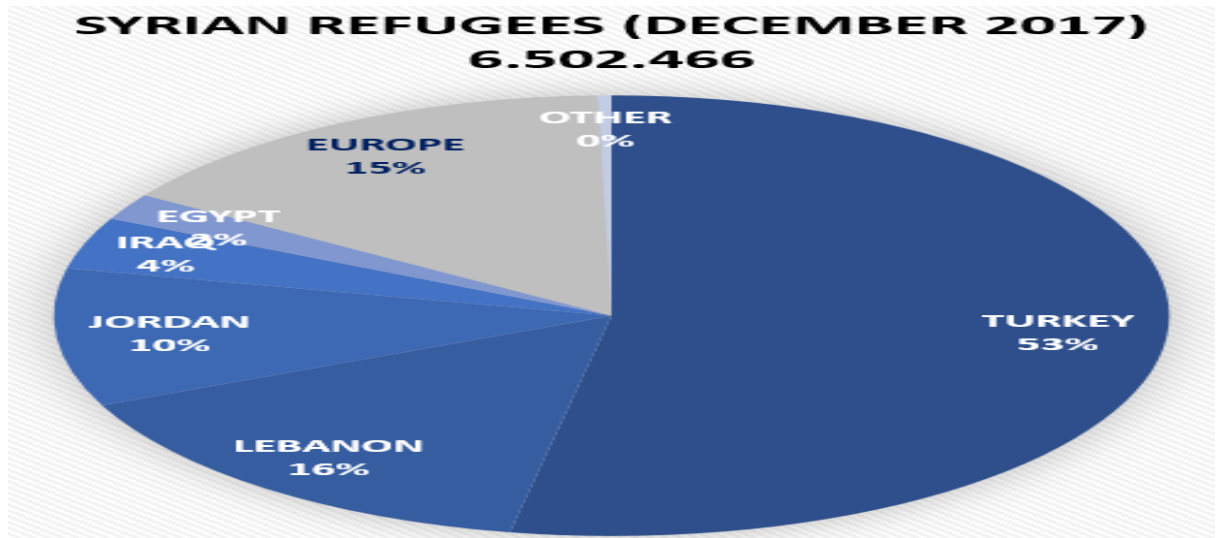
Keywords: Migration, International Organizations, Civil Society Institutions, Syrians, Humanitarian Aid

Giriş

2010 yılının sonlarına doğru Tunus'ta işsiz bir gencin kendisini hükümet binasının önünde yakması ile ortaya çıkan Arap Baharı zamanla Lübnan, Yemen, Mısır ve Suriye gibi Ortadoğu ülkelerine de yayılarak adeta bir domino etkisi yaratmış, özgürlükçü düşünceler etrafında filizlenen muhalif hareketleri tetiklemiş ve diktatör rejimlerin halklar üzerindeki hegemonyasını kırmış veya zayıflatmıştır. Bu iç savaş en uzun Suriye'de sürmüş, Esad rejimi ile Özgür Suriye Ordusu ve diğer muhalif gruplar arasındaki mücadele sivil halkta korku, panik ve gelecek kaygısı yaratmıştır.

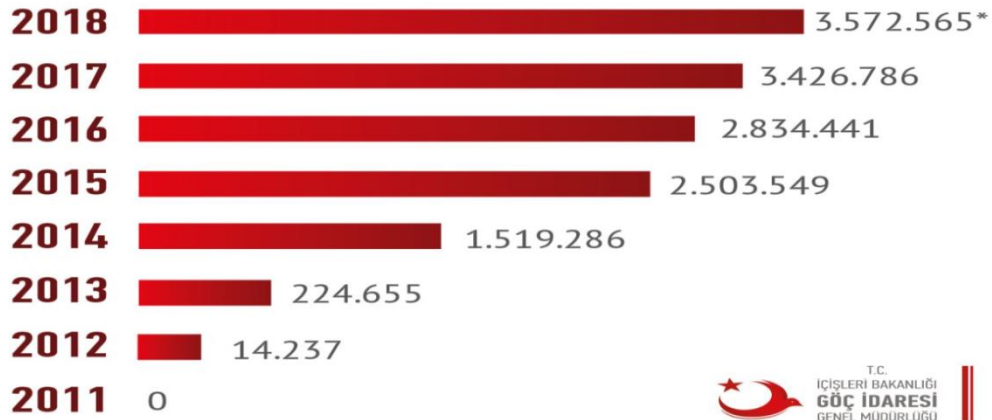
Yaratılan kaos ortamında can güvenliği endişesiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler, daha çok Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi ülkelere sığınmışlar, içlerinden bazıları ise bu ülkeleri transit geçiş güzergahı olarak kullanıp daha rahat yaşam koşulları veya istihdam olanakları için Avrupa'ya göç etmek istemişlerdir. Her ne kadar bu yolculuk özgürlük ve güvenlik arayışı gibi görünse de felaketlerle de sonuçlanmış, yüzlerce Suriyeli deniz yoluyla kaçmak isterken insan tacirlerinin elinde can vermiştir. 2015 yılında Bodrum sahilinden Yunan Adalarına geçmek isterken yaşanan Aylan bebek faciası, vatanlarını terk edip Avrupa'da huzur aramak için deniz yoluyla sonu bilinmez bir maceraya atılan, "kıyıya vuran sığınmacılar" gerçeğini gün yüzüne çıkartmıştır.

Avrupalıları da dahil ettiğimizde Aralık 2017 itibariyle dünya genelinde toplamda 6.502.466 Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Bu sayının %53'ü Türkiye'dedir. Türkiye'yi Sırasıyla Lübnan, Avrupa, Ürdün ve diğer Arap ve Afrika ülkeleri takip etmektedir.



Şekil 1: Suriyeli Mülteciler (Kaynak: Murat Erdoğan, Suriyeliler Barometresi, 2018)

Türkiye de Suriyeli sığınmacı akınından en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye, şu an için 3.5 milyondan fazla Suriyeliye kapılarını açmıştır. Nisan 2018 itibariyle ise toplam 3.572.565 kişi kayıt altına alınmıştır. Bunların 3.348.231'i "Geçici Barınma Merkezi" dışında, 224.334'ü ise Geçici Barınma merkezlerinde kalmaktadırlar. İl bazında bakıldığında ise 555.772 Suriyeli sığınmacı ile İstanbul ilk sırayı almakta, İstanbul'u 476.793 sığınmacı ile Şanlıurfa takip etmekte, 444.423 sığınmacı ile de Hatay 3. sırada gelmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 11 Aralık 2017).

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

*05.04.2018 tarihi itibarıyla

**Şekil 2: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler (Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü)**

Atılan bu adımların ne kadar yeterli olup olmadığı tartışılrsa da, Suriyelilere yapılan harcamalarda rakamsal olarak Türkiye, ABD'den sonra en çok uluslararası insani yardım yapan ikinci ülke konumuna gelmiştir. Küresel İnsani Yardım 2017 Raporu'na göre, 2016 yılında 6 milyar ABD doları tutarında insani yardım yaparak (AFAD, 2017), ne kadar eli açık bir ülke olduğunu göstermiştir.

Türkiye, barınmadan eğitime, sağlıktan istihdama hatta uyum sorununun çözülmesine kadar birçok konuda Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler vermektedir. Tüm bu hizmetler yalnızca Türkiye'nin kendi imkânları ve iç bütçesi tarafından değil, başta BM fonları olmak üzere bazı uluslararası göçmen örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından karşılanmaktadır. Bu süreçte BM, AB, UNICEF gibi ulusüstü ve uluslararası örgütler gençler, kadınlar, çocuklar için birçok alanda belirli fonlar ayırmışlar, bunun yanı sıra İHH, Türk Kızılayı, Yeryüzü Doktorları gibi gerek yurtdışı gerekse yurtiçi menşeli sivil toplum örgütleri de kendi imkânları doğrultusunda ihtiyaç sahibi Suriyelilere hizmet götürmüşlerdir.

1.UNHCR (BM Mülteci Örgütü) Yardımları

BM Mülteci Örgütü (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), mültecileri korumak ve mültecilerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla yürütülen uluslararası müdahaleye liderlik etmek ve bu müdahalenin koordinasyonunu sağlama yetkisi çerçevesinde 1950 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulan bir insani yardım kuruluşudur (UNHCR, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018). Türkiye ve UNHCR mevcut işbirliğine resmiyet kazandıran ve ikili ilişkileri başlatan “Ev Sahibi Ülke Anlaşması”nı 1 Eylül 2016 tarihinde imzalamıştır. UNHCR'nin Türkiye operasyonu, Ankara'daki merkez ofisinin yanı sıra İstanbul, İzmir, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Van'daki saha varlığıyla dünyadaki en büyük operasyonlarından biridir (UNHCR, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018).

UNHCR Tüzüğü'nün ilk maddesine göre Komiserliğin görevi, “mültecilere uluslararası koruma sağlamak, bu tür mültecilerin gönüllü olarak geri dönüşlerini veya zorunlu olarak göç ettikleri toplumlarla uyum süreçlerini hızlandırmaları için hükümlere ve ilgili hükümetlerin onay vermesi koşuluyla özel kuruluşlara yardım ederek mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler aramaktır. (UNHCR, 1950). Yine tüzüğün 8.maddesi gereğince; “(b) mültecilerin durumunu iyileştirmek ve korunmaya ihtiyaç duyanların sayısını azaltmak adına planlanan önlemlerin uygulanması için Hükümetler ile özel antlaşmalar yapmak” (UNHCR, 1950), komiserliğin görevleri arasındadır. Bu maddeler çerçevesinde mültecilere insani yardım yaparak onların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak ve daha uzun vadede geldikleri hedef ülkeye entegrasyonlarını kolaylaştırabilmek, UNHCR'nin temel prensip ve çalışma alanlarını oluşturmaktadır.

Dünyanın dört bir yanından mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması için seferber olan UNHCR, tüm dünyada olduğu gibi son birkaç yılda Suriyeli sığınmacıların da ihtiyaçlarının karşılanması için de önemli fonlar ayırmakta, temel ihtiyaçlardan eğitime, uluslararası korumadan üçüncü ülkeye yerleştirmeye kadar birçok konuda seferber olmaktadır. Bu çerçevede UNHCR'nin Türkiye'deki Suriyelilere yönelik hizmetlerinden bazılarını değinilmiştir.

1.1.Temel İhtiyaçlar

UNHCR'nin Türkiye'deki kış destek programı çerçevesinde, kış döneminde kent ortamlarında yaşayan mültecilere banka kartlarıyla tek seferlik nakit yardımı ve kamplarda yaşayan mülteciler ve kamp dışındaki bazı mültecilere ise kışlık malzemeler sağlanmıştır. UNHCR, yarım milyondan fazla mülteciye 34 milyon ABD doları değerinde kışlık destek sağlamıştır. Bu desteğin 25,5 milyon doları kent ortamlarındaki mültecilere banka kartları aracılığıyla sağlanan nakit yardımı şeklinde, 8,5 milyon ABD doları ise kamplardaki mültecilere gıda dışı yardım malzemesi (kışlık giysiler, ısıtıcılar ve battaniyeler) olarak sağlanmıştır (UNHCR, Erişim Tarihi: 2 Şubat 2018).

1.2.Eğitim

Eğitim konusunda UNHCR, mültecilere veya sığınmacılara en çok destek veren kuruluşların başında gelmektedir. Bazı kuruluşlarla oluşturduğu ortak ağ üzerinden yaptığı

çalışmalarla mültecilerin eğitim hakları hakkında bilgi sahibi olmalarını, velilere okuma çağına gelmiş çocuklarını okula kaydettirmek için izlemeleri gereken prosedürleri bilmelerini ve mevcut mali yardım programlarından faydalanmalarını sağlamaktadır. UNHCR, Türkiye’de başta Suriyeli olmak üzere birçok ülkeden gelmiş sığınmacı çocukların Türk okullarına kaydedilmeleriyle ilgili çalışmalarda destekleyici bir rol oynamak üzere Milli Eğitim Bakanlığı ile yakın işbirliği içinde hareket etmekte, yine UNICEF ile koordinasyon içerisinde çalışmaktadır (UNHCR, Erişim Tarihi: 4 Şubat 2018).

UNHCR, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ile yaptığı işbirliği aracılığıyla, entegrasyonun en önemli araçlarından birisi olan dil sorununun ortadan kaldırılması için sığınmacılarından lise mezunu olanlara, üniversitelere bağlı özel dil eğitim enstitülerinin verdiği yoğunlaştırılmış Türkçe dil programlarına katılma fırsatı sunmaktadır. Böylelikle Türkçe bilgisi olmayan veya sınırlı olan öğrenciler gerek içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmek gerekse üniversite programlarına kabul için gereken yeterlilik düzeyine ulaşabilmektedirler (UNHCR, Erişim Tarihi: 3 Şubat 2018).

Buna ek olarak, Türkiye’deki Suriyeli öğrencilere finansal açıdan yardım edilmekte, Türk üniversitelerinde öğretim görmeleri için onlara tam burslar da verilmektedir. Bu burslar, lisans derecesi ve lisansüstü derecesindeki öğrencilere tahsis edilmektedir. UNHCR’in en büyük burs programı olan DAFI (Alman Albert Einstein Mülteciler Akademik Girişimi) kapsamında bu burslar verilmekte olup, burs miktarı dönemlik 1000 TL’dir (UNHCR, Erişim Tarihi: 5 Şubat 2018).

UNHCR, yalnızca çocuklar için değil, yetişkin Suriyeliler için de dil öğrenimini önemsemekte ve bu konuda destek vermektedir. Bu çerçevede örgüt, Halk Eğitim Merkezleri ağı aracılığıyla yetişkinlere sunulan ücretsiz dil kurslarının artırılması için Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde çalışmaktadır. Yetişkinlerin hem işgücü piyasasına girerek ülkenin üretim sürecine katkı sağlayabilmesi, hem de gelir kazanıp kendi kendine yeterliliklerini sağlayabilmeleri için bu merkezler tarafından birçok meslek kursları açılmaktadır (UNHCR, Erişim Tarihi: 4 Şubat 2018). Bu meslek kursları sürecinde alınan eğitimler ve sonunda verilen sertifikalar, Suriyelilerin istihdam hayatına girebilmeleri için sigorta görevi görmektedir.

2.Unicef Projeleri

UNICEF, çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler kurumudur. Tamamen gönüllü olarak verilen fonlarla desteklenen UNICEF’in finansmanının üçte ikisi hükümetlerden, kalanıysa UNICEF Milli Komiteleri tarafından özel gruplardan ve bireylerden toplanmaktadır. UNICEF de Suriyeliler için özellikle çocuk ve genç yaştaki bireylere eğitim, çocuk koruma, sağlık gibi hizmetler vermektedir.

2.1. Eğitim

UNICEF, Suriyeli çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve kendi potansiyellerini en yüksek düzeye çıkaracak araçlarla donatılmaları için uzun dönemli

yatırımlar yapılmasını savunmaktadır. “Kayıp Kuşak Olmasın” stratejisi doğrultusunda UNICEF, geçici ikamette kalan ve kamp dışındaki Suriyeli mülteci çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır (Children of Syria Report, 2017). Bu çerçevede UNICEF tarafından bugüne dek elde edilen bazı önemli sonuçlar şunlardır (Children of Syria Report, 2017):

- Suriyeli ve Türkiyeli olmak üzere yaklaşık 655.150 çocuğa okul çantası ve kırtasiye malzemesi dağıtılmıştır.
- Okuma yazmaya destek amacıyla kamplarda 21 kütüphane kurulmuştur
- Kamp dışında ve kamplarda 12.675 Suriyeli gönüllü öğretmene aylık teşvikler sağlanmıştır.

Ayrıca UNICEF ve MEB ortaklığıyla Suriyeli çocukların yoğun olarak yaşadıkları illerde, nitelikli eğitime erişimi sağlamak amacıyla hazırlanan “İl Eylem Planları” çerçeve programını imzalanmış, bu çerçevede yeni okullar açılmış, Türk ve Suriyeli öğretmenler atanmış ve binlerce okuma çağındaki çocuk eğitime kazandırılmıştır. Ayrıca kırtasiye malzemelerinin dağıtılması da UNICEF fonları tarafından gerçekleştirilmiştir (Hürriyet, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2018).

2.2. Çocuk Koruma

UNICEF, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve diğer ortaklarla birlikte Türkiye’de başta psiko-sosyal desteğin geliştirilmesi olmak üzere, çocuklar için mevcut olan koruyucu ortamların güçlendirilmesi ile risk altındaki çocukların belirlenmesinde ve bu çocuklara öncelik tanınmasında yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Bu çerçevede;

- Güneydoğu’daki illerde faaliyet gösteren 2 gezici psiko-sosyal destek biriminin yanı sıra halen kamplarda ve kentlerde 28 Çocuk Dostu Mekân (ÇDM) faaliyet göstermektedir.
- ÇDM’lerde 700.000 çocuk koruma ve psiko-sosyal destek (PSD) hizmetlerinden yararlanmış olup, bu çocuklardan 174.000’i düzenli ve sistematik psiko-sosyal destek görmüştür.
- 6 Ergen Dostu Alan, 5 Çocuk Koruma Destek Merkezi, 2 Kız Çocukları için Güvenli Alan merkezleri psiko-sosyal destek, boş zaman değerlendirme ve yaşam becerileri geliştirme, vaka yönetimi, hukuk danışmanlık ve özel destek ihtiyacı olan çocukların belirlenmesi ve yönlendirilmesi gibi hizmetler vermek amacıyla 8 ilde faaliyet göstermektedir (Children of Syria Report, 2017).

2.3.Sağlık

Kuruluşundan bugüne sağlık konusunda bir çok hizmet veren UNICEF, bir çok ülkede aşılama ile bağışıklık kazandırma, ishal, zatürree ve sıtmaya karşı toplum temelli tedaviler, yenidoğan ve hamile kadınlar için daha iyi bakım, çocuklar için kapsamlı sağlık hizmetlerinin karşılanması (UNICEF Sağlık, Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2018) gibi konularda öncülük yapmıştır. UNICEF, dünyadaki ve Türkiye’deki sığınmacılara da önemli hizmetler

veren ve finansör olan kuruluşlardan birisidir. Avrupa hükümetlerinden de finansal destek alan UNICEF, aldığı bu bütçeyi sağlık alanında efektif şekilde kullanmaktadır.

Suriyelilerin ilk geldiği yıllardan bu yana sağlık alanında birçok hizmet verilmiştir. Bu çerçevede;

- Suriye'de 2013 yılında baş gösteren çocuk felci vakalarının ardından 1 milyonun üzerinde Suriyeli ve Türkiyeli çocuğa çocuk felci ve kızamık aşıları yapılmıştır
- 2.200'den fazla çocuğa beslenme taraması yapılmıştır
- İyi beslenme, diyet çeşitlendirme, yüksek enerjili bisküvi (HEB) ve mikronütriyen tozu kullanımı, anne sütüyle beslenme ve hijyen konularında farkındalığı artırmak üzere yaklaşık 650.000 broşür ve diğer iletişim materyali dağıtılmıştır.
- Kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklara 1,6 milyon paket yüksek enerjili bisküvi sağlanmıştır (Children of Syria Report, 2017)

3. AB Güven Fonu

Avrupa Birliği de her ne kadar katı sığınmacı politikası izleyerek kapılarını Suriyeli sığınmacılara kapatsa da, hedef ülkelerde yaşayan Suriyelilerin ihtiyaçlarının giderilmesi için fonlar ayırmaktadır. 2014 yılının Aralık ayında kurulduğundan beri, Suriye'nin komşu ülkelere yardımcı olmak amacıyla AB tarafından yapılan direnç artırma desteğinin gittikçe artan bir kısmı AB Bölgesel Güven Fonu aracılığıyla sağlanmaktadır. Güven Fonu, krize karşı yapılan entegre AB yardımlarını güçlendirmekte, öncelikli olarak Ürdün, Lübnan, Türkiye ve Irak gibi ülkelerde, Suriyeli sığınmacıların ve zorlanmakta olan ev sahibi toplulukların ve onların yönetimlerinin uzun vadeli direnç ve erken iyileşme ihtiyaçlarına cevap vermektedir (AB Türkiye Delegasyonu, 2017)

AB, Türkiye'nin kentsel ve kırsal alanlarında kampların dışında yaşayan muhtaç durumdaki Suriyelilere sağlık, gıda ve temel ihtiyaçlar, barınma, eğitim, su temini, kışa hazırlık ile psikolojik destek ve koruma alanlarında destek vermektedir (European Commission, 2017/a). Bu destekler zamanla kısa vadeli olmaktan çıkmış, uzun vadeli entegrasyon politikalarına doğru evrilmiştir. Son zamanlarda Suriyelilere istihdam yaratılması kapsamında 2.000 Suriyeli ve ev sahibi topluluk üyesine istihdam sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca dil sorununun çözülmesi adına yine uzun vadeli bir politika olarak da 52.000 Suriyeli yetişkinin dil eğitiminden yararlanması amaçlanmıştır (Sivil Sayfalar, 2018). Bu projenin finansmanı Avrupa Bölgesel Güven Fonu'ndan karşılanmakta ve 50 milyon Euro'ya tekabül etmektedir.

Bugüne kadar AB Güven Fonu'nun genel hacmi 1 milyar Euro'yu geçmiş bulunmaktadır. Yeni kararlarla birlikte, Fonun 1 milyar Euroluk bütçesi, temel eğitim ve çocukların korunmasına; eğitim ve yükseköğretime; sağlık hizmetlerine daha üst düzey erişime; gelişmiş su ve atık su altyapısının oluşturulmasına sosyal kapsayıcılığın oluşmasına destek sağlamaktadır (AB Türkiye Delegasyonu, 2017). 2016 yılında AB

tarafından Türkiye'ye toplamda 6 milyar Euroluk bir sığınmacı fonu ayrılacağı ifade edilmiş, (European Commission, 2017/b) bu fonun ilk 3 milyar Euroluk kısmından bir kısmı (1.7 milyar Euro) verilmiş, ikinci 3 milyar Euroluk kısmı ise AB tarafından onaylanmıştır (BBC, Erişim Tarihi: 17 Nisan 2018). Son zamanlarda AB, Türkiye'ye yapılacak fon desteğini ağırdan almakta, bunun için Türkiye'nin bazı siyasal ve hukuksal adımlar atmasını istemektedir. Bu durum Türkiye-AB ilişkilerinde gerginliğe sebebiyet vermektedir.

3.1.Sihhat Projesi

Avrupa Birliği'nin (AB) finanse ettiği, Sağlık Bakanlığınca yürütölen Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin sağlık hizmetlerini geliştirme amacıyla başlatılan "SIHHAT" projesi 2017 yılında faaliyete geçmiştir. Projeye AB tarafından 300 milyon euroluk katkı sağlanmıştıır. Bu proje kapsamında Türkiye'de Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilere sunulan birinci ve ikinci basamak sağlık hizmetlerini güçlendirmeye yönelik bir takım sağlık uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Bu proje kapsamında 3,2 milyon Suriyeliye birinci ve ikinci basamak sağlık hizmeti verilmesi amacıyla 790 göçmen sağlığı birimi, 26 mobil sağlık birimi ve 5 kanser tarama birimi hizmete sunulacaktır. Yine proje çerçevesinde 9 ilde 10 toplum ruh sağlığı merkezinin de hizmete sunulması amaçlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2017).

Ayrıca proje kapsamında 270 bin bebek ve kadının, D vitamini ve demir takviyeleriyle desteklenmesi amaçlanmıştır. Yine 600 bin Suriyeli erkek ve 750 bin Suriyeli kadına artan Suriyeli nüfusunun ailelere ekonomik yük getirmemesi açısından ulusal standartlara uygun şekilde aile planlaması materyalleri dağıtılması amaçlanmıştır(Sağlık Bakanlığı, 2017).

Bir diğer önemli husus ise, hastalarla doktorlar arasındaki dil sorunun ortadan kaldırılabilmek adına açılan göçmen sağlık birimlerine Suriyeli doktorlar ve hemşireler alınmaktadır (DW, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2018). Böylelikle Suriyelilerin hastalıkla ilgili şikayetleri daha rahat anlaşılakta, tedaviler daha doğru ve hızlı şekilde yapılmaktadır. Bu durum, kendi ülkesinin doktorlarına tedavi olan Suriyeli vatandaşların kendilerini daha çok güvende hissetmeleri açısından da önemli bir uygulamadır. Bu uygulamanın getirdiği bir diğer sonuç ise mültecilere hizmet veren bu tür sağlık merkezlerinin, vatanlarını terk etmiş Suriyeli doktorlara ve sağlıkçılara istihdam kapısı açmasıdır. Bu çerçevede Türkiye'de uzmanlık belgeleri yanlarında olmadığı için veya tıp eğitimleri Türkiye'deki sağlık sistemi tarafından tanınmadığı için görev yapamayan 1500 Suriyeliye istihdam sağlanmıştıır(DW, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2018)

4. Kızılay Yardımları

Kızılay da Suriyelilere hem ekonomik hem de insani destek veren örgütlerin başında gelmektedir. Sosyal uyum bağlamında Suriyeli ailelere verilen Kızılay Kart uygulaması, gıda ve ısınma yardımları, bilim konularında aktif olarak çalışmaktadır.

4.1. Kızılay Kart Uygulaması

Suriyelilere yönelik sosyal uyum bağlamında Kızılay, AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi kurumların işbirliği ile başlatılan ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen “Kızılay Kart” uygulaması son 1 yılda 1 milyon kişi için uygulamaya geçirilmiştir. Amaç; Türkiye’de uluslararası koruma ve Geçici Koruma altında yaşayan sığınmacılardan yardıma ihtiyaç duyanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

İçerisine her ay sonunda hanedeki her kişi başına 120 TL yüklenen Kızılay Kartlar vasıtasıyla, belli ihtiyaçları karşılamak adına ATM’lerden para çekilebilmektedir. Bu kartların temini için öncelik; tek başına yaşayan Suriyeli kadınlara, 60 yaş üstü Suriyelilere, dört veya daha fazla çocuğu olan Suriyeli ailelere ve engellilere tanınmıştır (Kızılay SUY, 2017).

4.2. Gıda ve Isınma Yardımı

Türk Kızılayı, “Kentli Mültecilerin Desteklenmesi” projesi kapsamında sınır bölgelerinde yaşayan Suriyeliler başta olmak üzere İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerde de gıda ve battaniye yardımları yapmaktadır.

Kızılay, Hatay’ın Yayladağ ilçesinde Suriyelilere mobil ekmek fırın kurarak Suriyeliler için ekmek üretimine başlamıştır. Hayırseverlerin bağışladığı un ile günde 5 bin ekmek üretiminin gerçekleştiği mobil fırında talebe göre kapasite artırılmakta, 10 bin ekmek üretilebilmektedir (Türk Kızılayı, 2014).

4.3. Bilim

Son zamanlarda Suriye’de yaşanan insani kriz sonrası Türkiye’ye sığınan yüzlerce Suriyeli akademisyenin yeniden bilim yapabilmesi için gerekli şartların hazırlanmasının masaya yatırıldığı toplantı Suriyeli akademisyenlerin de katılımıyla Türk Kızılayı ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de mevcut durumda toplam 315 Suriyeli akademisyen farklı üniversitelerde istihdam edilmektedir. Buna ek olarak yaklaşık 550 akademisyenin daha istihdamı için yeni adımlar atılmıştır. Ayrıca mevcut Suriyeli akademisyenlerin üniversitelerde yaşadıkları sorunların çözülmesi için de bazı kararlar alınmıştır (Türk Kızılayı, 2016).

5.İHH Yardımları

İHH, 1992 yılında gönüllü faaliyetlerle çalışmalarına başlayan, 1995 yılında kurumsallaşan, 5 kıtada 135 ülke ve bölgeye yayılmış, Türkiye’den tüm dünyaya insani yardımlarını ulaştıran bir yardım kuruluşudur. Savaş, doğal afetler, açlık, kıtlık gibi istenmeyen durumlara maruz kalmış yurt içi ve yurtdışındaki insanlara yardım etmekte (İHH, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2018) olan İHH, Suriyelilerin de temel ihtiyaçlarına giderilmesine yönelik birçok hizmet vermektedir.

5.1.Çocuk Yaşam Merkezleri

2017 yılında Suriye’de iç savaş mağduru olan yetim kalmış çocuklar için dünyanın en büyük çocuk yaşam merkezi Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde açılmıştır. İHH aracılığı ile inşa edilen yaşam merkezinde savaşın yetim bıraktığı yaklaşık 1000 çocuk barınabilecektir.

Yaklaşık 100 dönüm arazi üzerinde kurulan merkezde; yetim çocukların barınma, eğitim, sağlık, gıda gibi her türlü ihtiyaçlarının ev ortamında karşılanması, bunun yanı sıra savaştan sonra oluşabilecek ve entegrasyon sürecinde yaşanabilecek travmaların tedavisine yönelik olarak bu çocukların psikolojik yönden desteklenmesi hedeflenmektedir.

5.2. Temel İhtiyaçlar ve Barınma İmkânları

İHH, AFAD ve IICO Kuveyt ortaklığı ile kurulan Kilis Öncüpınar Konteyner Kenti, düzenlenen törenle Suriyeli ihtiyaç sahiplerine teslim edilmiştir. Maliyeti 10 milyon Dolar olan büyük projede 624 adet çift katlı konteyner bulunmaktadır. İçerisinde okul, mescit ve meslek evlerinin de bulunduğu konteyner kent, 7.490 Suriyeli mülteci barınmaktadır (İHH, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2018).

Eğitimden sağlığa, nakdi yardımdan su kaynaklarına kadar temel ihtiyaçlar konusunda İHH'nin bu güne kadar Suriyeli sığınmacılar için yaptığı hizmetlere bakacak olursak;

-1 üniversite ve 29 okul açılmış, 160 binden fazla öğrencinin eğitim ihtiyaçları karşılanmıştır

-683 ambulans ve 25 TIR ilaç gönderilmiştir

-Sakat kalanlar için 3 protez merkezi kurulmuştur

-36 su kuyusu, 16 su deposu açılmıştır.

-Her ay 10 binden fazla yetim çocuğa yardım yapılmaktadır (İHH, Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2018)

6. Yeryüzü Doktorları ve Sağlık Hizmetleri

17 Ağustos depreminde bir grup sağlıkçının desteği ile gönüllü olarak faaliyetlerine başlayan Yeryüzü Doktorları, 2000 yılında kurumsal bir çerçeveye taşınmıştır. Açlık, susuzluk ve hastalıklarla mücadele eden insanlara ulaşip yardım etmeye çalışan, yapısını doktorlar ve sağlıkçıların oluşturduğu örgüt, bu güne kadar binlerce ameliyat gerçekleştirmiş, açlıktan ölmek üzere olan çocuklara tıbbi beslenme tedavisi sağlamış, sığınmacı durumuna düşmüş yüzbinlerce insanı muayene ederek onlara ilaç desteği vermiştir (Yeryüzü Doktorları, Erişim Tarihi: 4 Haziran 2018)

Yeryüzü Doktorları tarafından bugüne kadar Suriye sınırındaki hastane ve kliniklere ilaç, medikal malzeme ve ekipman; hekimlere ise maaş desteği sağlanmıştır. Suriye içerisinde desteklenen hastanelerde ve Türkiye'de Hatay, Şanlıurfa, Şırnak, Batman, Diyarbakır'da YYD kliniklerinde ücretsiz sağlık hizmeti verilmektedir Yeryüzü Doktorları Derneği tarafından ses getiren bir faaliyet ise, Suriye'de zor şartlar altında görev yapan 1000 doktora maaş bağlanması kampanyasıdır. İç savaştan önce 5 bin hekimin hizmet verdiği Halep'te savaştan sonra yalnızca 36 doktor hizmet vermektedir. Suriye'deki bu sayıyı artırmak adına "Suriye'nin O hekime ihtiyacı var" kampanyası kapsamında 1000 doktora aylık 500 TL maaş bağlanması amaçlanmıştır (DünyaBülteni, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2018).

Metropol şehirlerde birincil basamak sağlık hizmetleri de Yeryüzü Doktorları tarafından hızla yürütölmektedir. İzmir’de bir mobil sağlık ekibi de 21 Mart 2016 tarihi itibari ile çalışmalarına başlamıştır. Mobil sağlık ekibi gñnlük ortalama 20 aşılama, 12 gebe izlemleri ve aile planlaması ve 10 psiko-sosyal destek hizmeti vermektedir (Yeryüzü Doktorları, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2018). İstanbul Bezmialem Üniversitesi Hastanesi Fatih Kliniđi’nde ise Suriyelilere sağlık hizmeti vermek üzere başlatılan proje kapsamında, dâhiliye, jinekoloji, ocuk, aile hekimliği ve genel cerrahi branşlarında bu gñne kadar ücretsiz muayene, laboratuvar hizmeti ve ilaç temini sağlanmıştır(Yeryüzü Doktorları, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2018).

Sonuç ve Değerlendirme

Suriyeliler konusu son bir kaç yıldır Türkiye’nin gündemini bir hayli meşgul eden bir konu haline gelmiştir. Suriyeliler, başta hükümet olmak üzere birçok yerel aktör tarafından iç savaş sonunda ölkelerini terk ederek Türkiye’ye sığınan ve “insani yardıma muhtaç misafirler” olarak görölmüşlerdir. Bu çerçevede Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması için gerek uzun vadeli gerek kısa vadeli politikalar faaliyete geçirilmiş, eğitimden sağlığa, ocuk korumadan barınmaya kadar birçok ihtiyaca cevap aranmıştır. Bu ihtiyaçların karşılanması için gerek iç kaynaklardan, gerekse AB ve BM fonlarından destek alınarak iki taraflı bir politika uygulanmıştır.

Bu süreçte BM, AB, UNICEF gibi ulusüstü ve uluslararası örgütler gençler, kadınlar, çocuklar için birçok alanda belirli fonlar ayırmışlar; İHH, Türk Kızılayı, Yeryüzü Doktorları gibi STK’lar da Suriyelilere gönüllü hizmet götürmüşlerdir. Suriyelilerin artık geçici misafirlikten kalıcılığa doğru evrildiği varsayımından yola çıkarak kısa vadeli ihtiyaçlarından ziyade uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik politikaların geliştirilmesi, entegrasyon sürecinin daha sağlıklı yürütölebilmesi için zorunluluk haline gelmiştir. Yaşadıkları kente ve sosyal çevrelerine uyum sağlayabilmeleri adına gıda ve barınma yardımlarının yanı sıra psiko-sosyal destek, temel eğitim hizmetleri, mesleki ve hobi kursları gibi hem mental olarak sorunların çözümüne odaklı, hem de üretime katılım amaçlı politikaların uygulanması, Suriyelilerin yaşadıkları topluma aidiyet duygusu hissedebilmeleri ve yabancılık çekmemeleri adına önem arz etmekte; bu politikalar karar verici ve kararları uygulayıcı paydaşlar tarafından yerine getirilmektedir.

Her ne kadar yerel aktörler ve yurtdışı kaynaklı örgütler tarafından Suriyelilerin kısa ve uzun vadeli ihtiyaçları giderilmeye çalışılsa da, bu süreçte daha bilinçli ve gerçekçi politikalar uygulanmalıdır. 2016 yılında AB tarafından Türkiye’ye toplamda 6 milyar Euroluk bir sığınmacı fonu ayrılacağı ifade edilmesine rağmen bu fonun yalnızca ilk 3 milyar Euroluk kısmından 1.7 milyar Euroluk kısmı verilmiş, kalan kısmı ise AB’nin Türkiye’den hukuksal anlamda atmasını istediği adımlara istinaden ağırdan alınmıştır. Suriyeliler konusunda önemli bu iki paydaş arasında oluşan siyasi gerginlikler, Suriyelilere yapılacak olan finansal yardımları duraksatmaktadır. Bu noktada unutulmaması gereken, sığınmacı konusunun ölkeler veya aktörler arasındaki gerginliklere alet edilemeyecek kadar elzem olmasıdır. Dolayısıyla artan Suriyeli sığınmacı sayısına karşı ayrılan fonların miktarları

artırılmalı, ulusüstü örgütler daha samimi ve eli açık davranmalı, ikili siyasi sorunlar bir kenara bırakılıp insani sorumluluklar ön planda tutulmalıdır.

Son olarak bu mesele yalnızca uluslararası kurumlar ve resmi yerel aktörlerin meselesi değil, sonuçlarından direkt veya dolaylı şekilde etkilenen kitle olarak hepimizin meselesidir. Bu çerçevede Suriyelilerin rahat ve insani koşullarda yaşaması, ekonomik olarak üretim sürecine katılması ve yaşadıkları ülkeye aidiyet hissetmesi bizleri de kazançlı çıkaracaktır. Dolayısıyla hem işin vicdani boyutunu hem de pragmatist boyutunu düşünürsek, onların sorunlarına karşı daha duyarlı olmak, STK'ların başlattığı yardım kampanyalarına destek olmak ve Suriyelilere karşı misafirce tutum geliştirmek vatandaş olarak bizlerin de sorumluluk alanına girmektedir.

KAYNAKLAR

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2018), "Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler", http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713. Erişim Tarihi: 11 Aralık 2017.

AFAD, (2017), "Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Yardımlar Raporu".

ERDOĞAN, Murat, (2018), **Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

UNHCR, Türkiye'de UNHCR. <http://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Tüzüğü, Metnin orijinali için bkz. UNHCR, Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (<http://www.unhcr.org/3b66c39e1.pdf>)

UNHCR, Temel İhtiyaçlar. <http://www.unhcr.org/tr/temel-ihityaclar>. Erişim Tarihi: 2 Şubat 2018

UNHCR, Eğitim. <http://www.unhcr.org/tr/egitim>. Erişim Tarihi: 4 Şubat 2018

Hürriyet, Suriyeli öğrenciler için MEB ve UNICEF işbirliği. http://www.hurriyet.com.tr/egitim/suriyeli-ogrenciler-icin-meb-ve-unicef-isbirligi-30222802_. Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2018.

UNICEF, Sağlık. https://www.unicefturk.org/yazi/calismalarimiz_dunyada_saglik. Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2018

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, (2017), AB Suriye Güven Fonu. <https://www.avrupa.info.tr/tr/pr/ab-suriye-guven-fonu-suriyeli-multecilere-ve-ev-sahibi-topluluklara-destek-icin-saglanan-yeni>

European Commission, (2017), "Mülteci Krizinin Yönetimi Raporu".

Sivil Sayfalar. AB ve UNDP, Türkiye’de Suriyeliler ve Ev Sahibi Toplulukları Güçlendirecek Yeni Bir Proje Başlatıyor. <http://www.sivilsayfalar.org/2018/05/18/ab-ve-undp-turkiyede-suriyeliler-ve-ev-sahibi-topluluklari-guclendirecek-yeni-bir-proje-baslatiyor/>

European Commission, (2017), “Report of EU Trust Funds to Adress the Root Causes of Migration”.

BBC, AB, Türkiye’ye 3 milyar euroluk mülteci yardımını onayladı. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43392261>. Erişim Tarihi: 17 Nisan 2018.

Sağlık Bakanlığı, (2017), Suriyeli Çocuklar İçin Sıhhat Projesi. <https://www.saglik.gov.tr/TR,25460/suriyeli-siginmacilar-icin-sihhat-projesi.html>

DW, EU funds Turkish health centers to help Syrian refugees. <http://www.dw.com/en/eu-funds-turkish-health-centers-to-help-syrian-refugees/a-41362710>. Erişim Tarihi:10 Mayıs 2018

Kızılay SUY, (2017), Suy Kriterleri. <http://kizilaykart-suy.org/TR/degerlendirme.html>

Türk Kızılayı, (2016), Suriyeli Akademisyenlere Bilim Kapıları Açılacak. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/2521>

İHH, Bir bakışta 2017: İHH'nın bir yılı. <https://www.ihh.org.tr/oradaydik/bir-bakista-2017-ihhnin-bir-yili>. Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2018.

İHH, Suriye’ye Büyük Yardım. <https://www.ihh.org.tr/haber/suriyeye-buyuk-yardim>. Erişim Tarihi : 4 Mayıs 2018.

Yeryüzü Doktorları, Suriye Krizi. <https://www.yyd.org.tr/ne-yapiyoruz/suriye-krizi/> Erişim Tarihi: 6 Haziran 2018